

فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی

دکتر محمد داودی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

دکتر حسین کارآمد

عضو هیئت علمی مجتمع آموزش عالی علوم انسانی

داودی، محمد، ۱۳۴۵ -
فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی / محمد داودی، حسین کارآمد. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ سبزوار: دانشگاه فرهنگیان، ۱۴۰۰.

۲۸۰ ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۵۸۴: علوم تربیتی؛ ۵۸)

ISBN: 978-600-298-362-6

بها: ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه. ص. [۲۵۳] ۲۵۸: همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. اسلام و آموزش و پرورش -- فلسفه. ۲. Islamic education -- Philosophy. الف. کارآمد پیشه، حسین، ۱۳۴۹-.

ب. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ج. دانشگاه فرهنگیان. د. عنوان.

۲۹۷/۴۸۳۷

BP۲۳۰/۱۸

۸۴۸۳۷۸۳

شماره کتابشناسی ملی

فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی

مؤلفان: دکتر محمد داودی (عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه)

و دکتر حسین کارآمد (عضو هیئت علمی مجتمع آموزش عالی علوم انسانی)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه فرهنگیان

صفحه آرای: تحریر اندیشه

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰

تعداد: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم-سبحان

قیمت: ۴۹۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه فرهنگیان محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نیش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات)

۳۷۱۸۵-۳۱۵۱. ص. پ. ۳۲۸۰۳۰۹۰. نمایر: ۳۲۱۱۱۳۰۰

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir

info@rihu.ac.ir

http://rihu.ac.ir/fa/book فروشگاه اینترنتی:

مرکز یخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
--------	-------

فصل اول: کلیات

۵.....	اهداف یادگیری فصل
۵.....	مقدمه
۶.....	ضرورت و اهمیت فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
۱۰.....	تعریف فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
۱۷.....	راه دستیابی به فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
۱۹.....	پیشینه فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
۲۱.....	خلاصه مطالب
۲۲.....	پرسش‌ها
۲۲.....	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل دوم: مبانی جهان‌شناختی تعلیم و تربیت

۲۳.....	اهداف یادگیری فصل
۲۳.....	مقدمه
۲۴.....	انواع مبانی تعلیم و تربیت
۲۶.....	مبنای اول: جهان، مخلوق خدا و تحت ربوبیت و حاکمیت او
۲۸.....	مبنای دوم: هدایت‌یافتگی و قانونمندی جهان
۳۰.....	مبنای سوم: خداوند جامع همه کمالات و منبع همه آنها
۳۳.....	مبنای چهارم: هدفمندی جهان
۳۵.....	مبنای پنجم: محدود نبودن جهان به طبیعت
۳۸.....	مبنای ششم: تدریجی بودن عالم طبیعت

۳۹.....	مبنای هفتم: محدودیت و تراحم در عالم طبیعت
۴۰.....	مبنای هشتم: فناپذیری عالم طبیعت
۴۲.....	خلاصه مطالب
۴۳.....	پرسش ها
۴۳.....	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل سوم: مبنای انسان‌شناختی تعلیم و تربیت

۴۵.....	اهداف یادگیری فصل
۴۵.....	مقدمه
۴۶.....	مبنای اول: دوساحتی بودن انسان
۴۸.....	مبنای دوم: روحانی بودن حقیقت انسان
۴۹.....	مبنای سوم: جاودانگی انسان
۵۱.....	مبنای چهارم: برخورداری از اختیار و عقل و گرایش‌های گوناگون
۵۶.....	مبنای پنجم: برخورداری از فطرت الهی و سرشت مشترک همراه با تفاوت‌های فردی
۶۰.....	مبنای ششم: برخورداری از مقام خلیفه‌اللهی
۶۲.....	مبنای هفتم: برخورداری از کرامت
۶۴.....	مبنای هشتم: برابری همه انسان‌ها
۶۵.....	مبنای نهم: شکل‌گیری تدریجی هویت انسان
۶۷.....	مبنای دهم: چندوجهی بودن هویت انسان
۶۸.....	مبنای یازدهم: مواجهه بودن با ضعف‌ها و تهدیدها
۷۰.....	مبنای دوازدهم: نیاز به استعانت از خدا و انسان‌های رشدیافته
۷۱.....	خلاصه مطالب
۷۳.....	پرسش ها
۷۳.....	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل چهارم: مبانی معرفت‌شناختی تعلیم و تربیت

۷۵.....	اهداف یادگیری فصل
۷۵.....	مقدمه
۷۵.....	مبنای اول: دست‌یافتنی بودن علم
۷۷.....	مبنای دوم: مطابقت علم با واقع
۷۹.....	مبنای سوم: مرتبه‌مندی علم
۸۱.....	مبنای چهارم: تنوع معرفت و ابزارهای کسب معرفت
۸۱.....	۱. حواس
۸۲.....	۲. عقل
۸۲.....	۳. قلب

۸۳.....	۴. وحی.....
۸۵.....	مبنای پنجم: ثبات معرفت یقینی و تقدم آن بر معرفت غیر یقینی معارض.....
۸۶.....	مبنای ششم: محدودیت‌ها و موانع شناخت آدمی.....
۸۷.....	مبنای هفتم: ابداعی بودن و کاشفیت از واقع.....
۸۷.....	مبنای هشتم: تناظر با نیازها.....
۸۸.....	خلاصه مطالب.....
۸۹.....	پرسش‌ها.....
۹۰.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....

فصل پنجم: مبانی ارزش‌شناختی

۹۱.....	اهداف یادگیری فصل.....
۹۱.....	مقدمه.....
۹۱.....	مبنای اول: ریشه در واقعیت داشتن ارزش‌ها و اثبات‌پذیری آنها.....
۹۳.....	مبنای دوم: عقل و وحی و تجربه راه تشخیص ارزش معتبر.....
۹۴.....	مبنای سوم: مرتبه‌مندی و تنوع ارزش‌ها و وابستگی ارزش همه ارزش‌ها به ارزش غایی.....
۹۶.....	مبنای چهارم: ثابت و مطلق بودن اصول ارزشی و متغیر بودن دیگر ارزش‌ها.....
۹۷.....	مبنای پنجم: شایستگی عمل و انگیزه صحیح شرط ارزشمندی عمل.....
۹۹.....	مبنای ششم: آزادی حقیقی، رهایی از موانع درونی و بیرونی.....
۱۰۰.....	مبنای هفتم: عدالت اساسی‌ترین ارزش و احسان متمم عدالت.....
۱۰۲.....	مبنای هشتم: علم یکی از ارزش‌های مهم.....
۱۰۳.....	مبنای نهم: ارزشمندی زیبایی و هنر و فطری بودن گرایش به آنها.....
۱۰۴.....	مبنای دهم: ارزش ابزاری داشتن طبیعت.....
۱۰۵.....	مبنای یازدهم: حیات طویه، وضع مطلوب وجود آدمی.....
۱۰۶.....	مبنای دوازدهم: ذوابعاد بودن حیات طویه.....
۱۰۷.....	مبنای سیزدهم: ذومراتب و متوازن بودن حیات طویه.....
۱۰۸.....	خلاصه مطالب.....
۱۰۹.....	پرسش‌ها.....
۱۱۰.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....

فصل ششم: مبانی دین‌شناختی

۱۱۱.....	اهداف یادگیری فصل.....
۱۱۱.....	مقدمه.....
۱۱۱.....	مبنای اول: خاتمیت دین اسلام.....
۱۱۳.....	مبنای دوم: پاسخ‌گویی به نیازهای بشر در همه زمان‌ها و مکان‌ها و ارائه‌دهنده نظام معیار.....
۱۱۴.....	مبنای سوم: اجتهاد ساز و کار فهم دین و پاسخ‌گویی به نیازها.....

۱۱۶.....	مبنای چهارم: فهم و تفسیر روشمند قرآن و سنت لازمه اجتهاد صحیح
۱۱۸.....	مبنای پنجم: بهره‌گیری از عقل و علم بشری برای فهم و اجرای دین
۱۱۹.....	مبنای ششم: توسعه و پیشرفت لازمه تحقق حیات طیبه
۱۲۰.....	مبنای هفتم: کوشش در جهت تأسیس تمدن اسلامی و حکومت اسلامی
۱۲۲.....	مبنای هشتم: ولایت‌پذیری، تأسی و تبری
۱۲۴.....	مبنای نهم: دین‌داری، پوشش عقلانی و مداوم برای دستیابی به حیات طیبه
۱۲۶.....	نگاهی کلی به مبانی تعلیم و تربیت اسلامی
۱۲۷.....	خلاصه مطالب
۱۲۸.....	پرسش‌ها
۱۲۸.....	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل هفتم: چیستی تعلیم و تربیت اسلامی: مفهوم اساسی، تعریف و ویژگی‌ها

۱۲۹.....	اهداف یادگیری فصل
۱۲۹.....	مقدمه
۱۳۰.....	اهمیت و ضرورت بررسی مفهوم اسلامی و تعریف تعلیم و تربیت اسلامی
۱۳۰.....	مبانی ناظر به مفهوم اساسی و تعریف تعلیم و تربیت اسلامی
۱۳۰.....	حیات طیبه
۱۳۱.....	نظام معیار اسلامی
۱۳۱.....	جامعه صالح
۱۳۲.....	فطرت الهی
۱۳۲.....	هویت یکپارچه توحیدی
۱۳۳.....	تعریف و مفهوم اساسی تعلیم و تربیت
۱۳۷.....	مهم‌ترین ویژگی‌های تعلیم و تربیت اسلامی
۱۳۹.....	خلاصه مطالب
۱۴۰.....	پرسش‌ها
۱۴۰.....	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل هشتم: اهداف تعلیم و تربیت اسلامی

۱۴۱.....	اهداف یادگیری فصل
۱۴۱.....	مقدمه
۱۴۱.....	مفهوم هدف و ضرورت آن
۱۴۳.....	تقسیم‌بندی اهداف
۱۴۶.....	هدف غایی مشترک تعلیم و تربیت اسلامی
۱۴۶.....	مخلوق بودن جهان و انسان
۱۴۶.....	هدفمندی جهان و انسان

مقدمه

کتابی که پیش روی شماست برای آشنایی دانشجو-معلمان با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی تألیف شده است. درس فلسفه تربیت اسلامی یکی از دروس تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه فرهنگیان است که به منظور آشنایی معلمان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت در یک جامعه اسلامی با بنیان‌های نظام تعلیم و تربیت اسلامی ارائه می‌شود و مطابق مصوبه «کارگروه تولید و تأمین محتوای دروس تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه فرهنگیان»، لازم است این اثر به روح و ادبیات «مبانی نظری تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران» وفادار باشد. به همین جهت، این اثر مجدداً بازبینی، مستند و در مواردی اصلاح و تکمیل شد تا به اثری آموزشی متناسب با نیاز دانشجو معلمان تبدیل شود.

فصل اول به بیان مباحث مقدماتی، مانند ضرورت و اهمیت، تعریف فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و روش تحقیق در آن اختصاص پیدا کرده است. فصل‌های دوم تا ششم مبانی تعلیم و تربیت اسلامی را بیان می‌کنند. فصل هفتم به بررسی مفهوم اساسی و تعریف تعلیم و تربیت اسلامی و فصل هشتم به بررسی اهداف تعلیم و تربیت اسلامی می‌پردازد. فصل‌های نهم، دهم و یازدهم چستی اصول و اصول خاص و عام تعلیم و تربیت اسلامی و فصل‌های دوازدهم و سیزدهم هم چستی و انواع مختلف عوامل و موانع آن را بررسی می‌کنند.

در این اثر، سعی کرده‌ایم متنی روان، پیراسته، متقن و معتبر فراهم آوریم که برای دانشجو معلمان، معلمان، طلاب حوزه علمیه و همه علاقه‌مندان به فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی قابل استفاده باشد. به همین جهت، در مواردی که متن اصلی، پیچیده و مغلق، یا نارسا و نامفهوم بوده، مطالب روان و رسا و پیراسته و مبسوط شده تا درک و فهم و یادگیری آن برای دانشجو معلمان آسان شود. (برای نمونه، مبانی دین‌شناختی مبانی نظری تحول بنیادین با مبانی دین‌شناختی این اثر مقایسه شود).